

DUH SURADNJE

Nije cilj ovih razgovora i predavanja nagovaranje drugih na promjenu mišljenja. Radi se naprosto o tome da se čuju i mišljenja s druge strane o problemima koji interesiraju i jedne i druge.¹⁾

Previranja u samoj organizaciji Katoličke Crkve odrazila su se i odražavaju se na polju aktivnosti vanjskog karaktera. U tom smislu održao je predavanje polaznicima postdiplomskog studija »Teorije ateizma i religije«, u Zagrebu, profesor teološkog fakulteta dr Tomislav Šagi-Bunić pod naslovom »Postkoncilska Crkva«. Osnovna namjera predavanja bila je da istakne potpuno nove kvalitete Koncila, koji se u mnogome razlikuje od prošlih koncila, te da njegova vrijednost i uloga još uvijek nije dovoljno sagledana. O čemu se radi? Novi Koncil donosi sobom nešto sasvim novo u poimanju Crkve kao organizacije. Crkva sada postaje »narod«, a ne vlast, ona postaje zajednica po vjeri, jedinstveno tijelo, dok je ranije, recimo za Pija X Crkva tretirana kao jedno podijeljeno društvo, a dijelilo se na kler i laike. Postajući sada liturgijskom zajednicom svih Crkva dobija bitno novi kvalitet. Ona sada postaje mnogo otvorenija i istodobno slobodnija »u vjerskim stvarima«. Dalje je bila izložena misao o svojevrsnoj opasnosti pojave ljevičarstva u Crkvi, a ta se opasnost očituje u mogućnosti stvaranja fanatizma, revolucija i tome sl. Novi Koncil, istakao je dalje prof. dr T. Š. Bunić, donosi sobom i promjenu uloge papinih diplomata, čija se uloga uveliko mijenja. Isto tako kršćanska Crkva nakon Koncila poprima, čija se uloga uveliko bitnu, karitativnu ulogu. Značajnost upravo te uloge nije potrebno posebno isticati.

Što se tiče nesporazuma u samoj Crkvi i zahtjeva za mnogim promjenama, govornik je istakao da će promjene ipak krenuti iz centra, a ne kako se to obično misli iz njegovih perifernih dijelova.

Crkva je u prošlosti, pa i danas, teško primala i primjenjivala novine, tako da je često bila u zaostatku za ostalim društvenim kretanjima... »ali onda kada je ona svojom snagom i organizacijom polkrenula ili prihvatila novo, vidljiv je bio opći napredak«. Nakon predavanja dr T. Š.-Bunić je odgovarao na neka pitanja slušatelja. Interesantno je bilo čuti odgovor na pitanje o potrebi i mogućnostima revolucije. Naime, čini mi se da je u tom pogledu stav Crkve nejasan, ili su nejasni oni koji taj stav trebaju interpretirati ili naprosto Crkva nema jedinstven stav o tome. Dr Š. Bunić nije za revoluciju, jer ona donosi sobom zlo, krv, smrt, onima koji su potpuno nevini i međužni. On je dakle u principu protiv revolucije, ali ne i uvijek; ima slučajeva kada je ona nužna. Neki talijanski teolozi su za revoluciju čim život postane nedostojan. Smatram da su naši teolozi i drugi predstavnici Crkve uvelike podijeljeni u tom problemu. Inače, dr Š.-Bunić se zalaže za novo društvo, ali ne u ime Knista nego u ime... novog društva.

Prof. dr M. Belić je imao predavanje pod naslovom »Odnos duha i materije u filozofiji religije«. Ovo čisto filozofsko, spekulativno iznošenje problema bilo je vrlo interesantno. Problem materije i duha je po svojoj biti vrlo interesantan.

Duh — čovjek (materija) uvijek su nerazdvojni. Duh mora biti neprekidno unošen u materiju. Materija tako biva produhovljena. Načinjeno umjetničko djelo kvalitativno je nešto novo u odnosu na materiju iz koje je izgrađeno. Osnova svakako — Aristotel. Manifestacija Duha kroz spoznavanje »Nečega« koje je opet jednako samospoznavanju itd. No ovaj bi prikaz otišao suviše daleko kad bi nastojao dati sve ono o čemu je bilo riječi.

I na kraju treba napomenuti da je zagrebački amijerej Pravoslavne crkve Nikolić održao također predavanje pod naslovom: »Svjetski savez crkava«, u kojem je nastojao dati opći prikaz rada toga Saveza koji je kod nas gotovo ne-

¹⁾ Ovakvo je otprilike dr Brancko Bošnjak, voditelj postdiplomskog studija, najavio predavanje dvojice istaknutih teologa suvremenog katoličanstva u Hrvatskoj dra T. Šagi-Bunića iz Zagreba i M. Belića, prof. filozofije religije u Đakovu.

poznat U taj Savez uključene su mnoge crkve, osim Katoličke koja u radu sudjeluje kao promatrač. Osnovna je djelatnost toga saveza karitativna, istakao je arh. Nikolić, koji je i sam sudjelovao u radu zadnjeg zasjedanja u Švedskoj. Po mišljenju arhijereja Nikolića taj će Savez biti značajan faktor u budućem razvoju odnosa među crkvama, a i aktivnost mu neprekidno raste.

Sva tri predavanja praćena su s velikim zanimanjem, što još jedanput potvrđuje veću potrebu kontakata između vjernika (i teologa) s jedne i ne-vjernika s druge strane.

Duh suradnje morao bi prevladati i postati i ostati osnovom budućeg rada na tom interesantnom i ujedno problematičnom području.

Dosadašnji, iako skromni kontakti, pokazuju opravdanost toga zahtjeva.

IVICA ŠKARIĆ

PUTALJ — KAŠTEL-SUĆURAC DAROVŠTINA HRVATSKIH VLADARA NADBISKUPIJI SPLITSKOJ

Zemljište od Solina do Bijaća (K. -Štafilci) — današnje Kaštelansko polje bilo je vlasništvo hrvatskih vladara (territorium regale) od kojega su pobožni hrvatski vladari počeli darivati crkve i biskupe. Pobožni knez Mislav (835-845) kojemu su bili sjedište Klis i Bijaći, na obronku Korjaka (visoku 677 m), a nad današnjim Kaštel-Sućurcem, sagradio crkvu sv. Jurja, koju je na dan njezine posvete obdario velikim zemljišnim posjedom i kmetovima sela Putalj, koji će ovu zemlju obrađivati od oca na sina, a kao susjed grada Splita, sjeti se i tamošnje crkve kojoj je tada bio nadbiskupom Justin, pa joj odredi desetinu plodova i životinja na svom kneževskom posjedu u Klisu. Ovo je inače prvi dar što ga je splitska crkva dobila od jednog hrvatskog vladara na hrvatskom zemljištu.

U ispravama hrvatskih vladara crkva sv. Jurja u Putalju (in Putalio, in Putalo, de Putalo) spominje se tri ili četiri puta.

Kneza Mislava naslijedio je Trpimir (845-864), praotac dinastije koja je uz neke izuzetke vladala u Hrvatskoj sve do pred kraj XI stoljeća, a koji je sebe nazvao: »... pomoć Božjom knez Hrvata« (»Trpimirus dux Croatorum iuvatus munere divino...«), što je prvi spomen hrvatskog imena u povijesnim spomenicima, kao što je sačuvana njegova isprava od 4. ožujka 852, najstariji poznati hrvatski diplomatski spomenik.

Tom ispravom Trpimir svjedoči da je pristankom svojih župana sagradio samostan i u nj smjestio redovnike, a da bi samostanu i crkvi pribavio posude potrebno za vršenje službe božje, pozajmio je od splitskog nadbiskupa Petra jedanaest funti srebra. Knez Trpimir, da mu se oduži za iskazanu pomoć, potvrdi ispravom da zemljište u Lažanima (K. Kambelovac) i Tugarima, koje, bijaše kupio svojim novcem sâm nadbiskup, ima ostati vlasništvo splitske crkve. Trpimir je nadalje splitskoj crkvi potvrdio darovštinu kneza Mislava i prenio u njezino vlasništvo, kao »metropoli na području do obale Dunava i gotovo čitave kraljevine Hrvatske« (que metropolis usque ripam Danubii et pene per totum regnum Croatorum) crkvu sv. Jurja u Putalju sa svim posjedom. Svoje odluke stvorio je knez na zboru hrvatske gospode u Bijaćima, pred crkvom sv. Marte, koji se održao onog istog dana kada je izdana isprava.

Poslije smrti kneza Trpimira i splitskog nadbiskupa Petra zametnuo se prijevrat o posjedu crkve sv. Jurja u Putalju. Na jednoj strani ninski biskup Aldefred, a na drugoj splitski nadbiskup Petar, istoimeni kao i onaj iz Trpimirove isprave. Ninski je biskup poricao splitskoj crkvi pravo na uživanje crkve sv. Jurja s posjedom, u Putalju. Po njegovom mnjenju, Trpimir nije uopće mogao crkvu, koja je već odavna bila vlasništvo ninske biskupije, prenijeti u vlasništvo splitske cr-